Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

27.11.2023

VN/33561/2023
VN/33561/2023-SM-1

Lakivaliokunta

Asiantuntijalausunto lakivaliokunnan kuulemiseen 28.11.2023 U 71/2023 vp

U 71/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi eurooppalaisista rajat ylittävistä yhdistyksistä sekä asetukseksi asetusten (EU) N:o 1024/2012 ja (EU) 2018/1724 muuttamisesta.

Sisäministeriö on osallistunut U-kirjelmän (U71/2023 vp) valmisteluun ja yhtyy siinä esitettyyn valtioneuvoston kantaan. On tärkeää, että näiden ehdotusten sisältöön pyritään vaikuttamaan jo ennakolta.

Sisäministeriö haluaa korostaa vielä, että toteutuessaan direktiiviehdotus johtaisi siihen, että Suomen lain mukaan perustetut ECBA:t (Cross-border associations in the EU) voisivat suunnata toimintansa muihin jäsenvaltioihin ja muissa jäsenvaltioissa perustetut ECBA:t voisivat suunnata toimintansa Suomeen. Tällaisesta toiminnasta voi aiheutua huomattavaa lisätyötä ja kustannuksia myös yhdistysten toimintaa valvoville viranomaisille erityisesti, jos valvontatehtävän toteuttamiseksi tarvittavien tietojen saaminen toisesta jäsenvaltiosta on vaikeaa. Jos direktiiviehdotuksen yhdenvertainen kohtelu edellyttäisi muissa jäsenvaltiossa perustetun ECBA:n oikeutta järjestää rahankeräyksiä tai arpajaisia Suomessa, voisi direktiiviehdotus toteutuessaan aiheuttaa lisätyötä ja tietojärjestelmäkustannuksia myös rahankeräys- ja arpajaisasioista vastaaville viranomaisille. Esimerkiksi ennakollinen valvonta voisi vaikeutua, koska laissa säädettyjä tietoja ei välttämättä saataisi toisesta jäsenvaltiosta lupaharkintaa varten. Vaikutusten suuruus riippuu siitä, kuinka laajasti ECBA-yhdistysmuoto otettaisiin jäsenvaltioissa käyttöön.

Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan osalta vaikutuksia tulee olemaan lähtökohtaisesti myös valvontaa tekeviin viranomaisiin ja sidosryhmiin. Direktiivin ehdotusten vaikutuksia rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan osalta ei ole arvioitu riittävästi ja esimerkiksi varojen jäljittäminen tulee huomattavan vaikeaksi rajat ylittävien yhdistysten kohdalla ja käytännössä tämä lisää riskiä siihen, etteivät pankit välttämättä avaa pankkitilejä tai välitä maksuja näiden yhdistysten ollessa niiden asiakkaina. Pankkien on rahanpesun torjunnan asettamien velvoitteiden myötä velvollisuus tunnistaa asiakkaansa ja se vaikeutuu huomattavasti näissä tapauksissa, koska tosiasialliset edunsaajat voivat olla ulkomailla, jolloin tämä voi lisätä merkittävästi haitallista de-risking -ilmiötä[1], josta kärsivät tällä hetkellä nykyisetkin yhdistykset ja kansalaisjärjestöt Suomessa.

[1] Finanssilaitos pyrkii riskien hallitsemisen sijaan välttämään asiakkuuteen liittyvää riskiä joko lopettamalla tai rajoittamalla liikesuhteita korkeariskisiksi arvioimiensa asiakkaiden tai jopa kokonaisten asiakasryhmien kanssa.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sisäministeriö				
PL 26 00023 Valtioneuvosto	Kirkkokatu 12 Helsinki	0295 480 171 +358 295 480 171	09 160 44635 +358 9 160 44635	kirjaamo.sm@gov.fi www.intermin.fi

ECBA:t voivat lisätä myös rahanpesun selvittelykeskuksen ilmoitusmääriä ja keskuksessa tehtävää työtä riippuen siitä, miten paljon näitä yhdistyksiä Suomeen tulee. Rikostorjunnallisesti varojen jäljittäminen väärinkäytösepäilyissä näiden yhdistysten kohdalla tulee edellyttämään aina kansainvälistä yhteistyötä, joka vaatii erityisosaamista ja resursseja, eikä luotettavia tietoja välttämättä edes saataisi, tai niiden saaminen kestäisi kohtuuttoman kauan.

Sisäministeriö näkee direktiiviehdotuksessa isoja riskejä ammattimaisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen lisääntymiselle, koska tässä varoja voidaan kanavoida esimerkiksi viranomaisaloitteisessa purkutilanteessa hyvin nopeasti sellaisille yhdistyksille ja hajauttaa eri maihin vain sillä perusteella, että vastaanottava taho harjoittaa samankaltaista toimintaa kuin purettava yhdistyskin. Vastaanottavalla taholla voi olla myös jäsenenään samoja henkilöitä kuin purettavassakin yhdistyksessä, joten tämä saadaan helposti näyttämään lailliselta toimenpiteeltä. Ylipäänsä varojen seurannasta ja monitoroinnista laillisissakin tapauksissa tulee erittäin vaikeaa ja monesti mahdotonta. Lisäksi pelkästään purkuperusteiden havaitseminen edellyttäisi tehokasta valvontaa.

Hallinnollinen yhteistyön osalta eri viranomaisten kesken Suomessa on paljon tietojen vaihtoon liittyviä ja toistaiseksi ratkaisemattomia ongelmia NPO-sektoriin (Non-Profit Organisations) liittyvien viranomaisten kesken lainsäädännössä, joihin tällä ECBA-direktiivillä olisi vaikutuksia. Tämä on ongelma pelkästään kansallisen lainsäädännön kannalta esimerkiksi rahankeräysten valvonnan osalta. Luvan hakijan luotettavuusarviointi kattaa suuremmilta osin vain luvan hakijan eli käytännössä yhdistyksen ja säätiön tällä hetkellä. Taustahenkilöiden rikostaustatietoja lupaprosesseissa voidaan hyödyntää, mutta hyvin rajatusti. ECBA-yhdistysten osalta rikostaustatietojen hyödyntäminen olisi kuitenkin erityisen tärkeää. Rikostaustatietojen käyttöön liittyy isoja tietosuojallisia kysymyksiä ja niiden käyttö on ollut tähän asti lähtökohtaisesti kiellettyä.

Sisäministeriö haluaa kiinnittää huomiota myös, etteivät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen EU-tason tavoitteet tule riittävän selkeästi direktiiviehdotuksessa ilmi ja esimerkiksi ehdotuksessa ei käsitellä lainkaan mahdollisia haitallisia (tai positiivisia) vaikutuksia järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan (ml. rahanpesun estäminen ja rikoshyödyn takaisinsaanti). Vähintäänkin EU:n järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan politiikka[2] tulisi huomioida.

Johtava asiantuntija Petri Siitonen

Jakelu Lakivaliokunta

Tiedoksi SM Sisäministeriö, Juha Martelius
SM Sisäministeriö, Mari Rantanen
SM Sisäministeriö, Timo Kerttula
SM KVY Kansainvälisten asioiden yksikkö
SM Sisäministeri, Jaana Söderman
SM Sisäministeri, Tiina Landström
SM KP Esikunnan tukipalvelut, Katarine Lindstedt

[2] EU:n järjestäytyneen rikollisuuden torjunta ja EU:n rikostorjunnan prioriteetit 2022–2025. [https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/eu-fight-against-crime/]

VN/33561/2023-SM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Siitonen Petri 91292077P

2023-11-27